

15 Ennek ellentétéként lásd azt a nyelvezetet, amelyet rabbi Moshe Aryeh Rata használ, aki a magyar ortodox rabbinátusban egyike azon keveseknek, akik nyíltan támogatják a cionista mozgalmat. Ő egészen más hangot üt meg leveleinek hosszú sorában, amelyeket 1904-ben rabbi D. Z. Katzburghoz, a *Tel Talpiyot* című újság szerkesztőjéhez intéz. E levelekben Rata rabbi ismételt a cionim és a cionut kifejezéseket használja. Leveleit újból kiadták, in: N. Ben-Menahem: *Mi-Sifrut Yisrael Be-Hungarya*. Jeruzsálem, 1958. 71–84. old.

16 Schück: 212a old.

17 Lásd Luz: 29–105. old.

18 Schück: 233b old.

19 Uo. 226a, 227b, 228a old.

20 Gershon Stern: *Mi-Budapest le-Yerushalayim – Masa le-Eretz Yisrael be-Shenat Taf-Resh-Ayin*. Héberre ford. Ben-Menahem, 9–49. old.

21 Lásd a legutóbbi időkben Yosef Salmon: *Dat u-Zionut*. Jeruzsálem, 1990. Ugyancsak Avi Ravitsky: *Ha-Ketz ha-Meguleh u-Medinat ha-Yehudim*. Tel Aviv, 1993.

22 Lásd Zehavi–Ben-Menahem: *Encyclopedia shel ha-Zionut ha-Datit*.

Kiss József

R. SLOMO CVI SCHÜCK ÉS CSALÁDJA

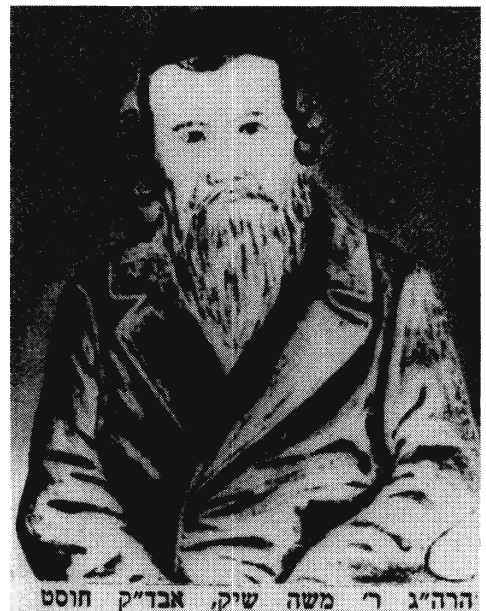
R.

Slomo Cvi nagy rokonához, R. Móse Schickhez (Maharam Sik) hasonlóan a Nyitra vármegyei Brezován született 1841-ben. Édesapja, Natan Schück itt volt tekintélyes kereskedő és nagy súlyt helyezett fia taníttatására. R. Slo-

mo szülőhelyén kezdte tanulmányait, majd apai nagybátyja, R. Dóvid Schück szécsényi jesivájába került. (R. Dóvid leszármazottai között is számos kiváló talmudista volt, így például R. Majer Schück ónodi főrabbi, aki a Talmud-Tórát ki akarta fejleszteni olyan tanintézeté, amely a Tóra-tanulás mellett a gyakorlati pályára is neveli az ortodox zsidó ifjúságot. Az általa kezdeményezett *iparos Talmud-Tóra* azonban pénzügyi nehézségek miatt kénytelen volt beszüntetni működését.) R. Slomo a szécsényi jesiva után R. Aharon Dóvid Deutsch ballassagyarmati főrabbi jesivájába került, majd három év múlva Maharam Sik huszti jesivájában tanult tovább. Iskolái befejezése után 1865-ben visszakerült Brezovára, megnősült, s apósa kívánságára szatócs- és szövetüzletet nyitott. A bolt azonban három év alatt csődbe jutott.

Rabbipályája sem indult túl szerencsésen. Amikor 1868. szeptember 1-jén meghalt R. Jiszroel Jajno Cvi Rosenberg tiszafüredi főrabbi, a hitközség R. Slomót hívta meg a főrabbiszékbe. Miután azonban tudomást szerzett arról, hogy az elhunyt főrabbi fia, a későbbi hunfalvi gaon, R. Smuel Rosenberg igényt tart a főrabbi állásra, visszavonta pályázatát. Ezt követően foglalta el 1869-ben a karcagi kerületi főrabbi állást, amely már hosszú évek óta betöltetlen volt, hiszen Karcag első főrabija, Hirsch Márkus (a későbbi hamburgi főrabbi) Tiszabeőre távozott. R. Slomo haláláig, 1916. július 21-ig (Tamuz 20.) töltötte be a karcagi kerületi főrabbi állást. Működése alatt a karcagi hitközség megerősödött, felépítette első (1872) majd második (1899) templomát, és iskolája is magas színvonalú volt. R. Slomo „híre messzeföldre eljutott és több előkelő hitközség (Wiener-Baden, Nyitra, Homonna) hívta meg rabbijának, de ő Karcagon maradt...”¹

A magyar ortodoxia nagy része nem híresnek, hanem „hírhedt”-nek tekintette R. Slomót. Mindennaposak voltak összeütközései az ortodoxia hivatalos képviselő-

MOSE SCHICK

lőivel (de ugyanakkor a neológokkal is). „...A vakbuzgók vallásosságát hiányolták, a vallástalanok vakbuzgónak bélyegezték.”² Két példa a sok közül: „A budapesti szeminárium felállítása elleni tiltakozást aláírta, de ugyanakkor követelte, hogy a jesivákban rendszeresen oktassák a világi tárgyakat...”³ – nagy szentségtörés volt ez abban az időben; síkra szállt a recepció mellett is, de a neológok tudomására hozta, hogy „...mellettek, de nem veletek”⁴ – ezt a nyilatkozatot sem kísérte zajos tetszésnyilvánítás egyik oldalról sem.

R. Slomo gyermekeit is elveinek megfelelő szellemben nevelte. Adolf Brezován, majd Karcagon volt kereskedő. Bernát és Mór otthon apjától kezdte tanulni a Talmudot, ugyanakkor a helybeli gimnáziumba jártak. Később magyarországi (Pozsony) és németországi (Frankfurt) jesivákban képezték magukat tovább.⁵ Bernát székesfehérvári, majd temesvár-józsefvárosi ortodox főrabbi lett, s 1941-ben halt meg. Mór hétévi távollét után, 1899-ben tért vissza Karcagra (közben elutasított egy johannesburgi rabbiállást⁶), s mint hittanár, majd később

a hitközség titkáráként tevékenykedett. Apja halála után a karcagi hitközség neki szavazott bizalmat, s 1940. november 15-én bekövetkezett haláláig ő látta el a főrabbi tisztet. Antónia férje R. Pinchas Stein törökszentmiklósi főrabbi fia, Stein Maier Miksa törökszentmiklósi, majd nagyszombati status quo főrabbi volt (itt is halt meg 1933. január 4-én). Ő adta ki és szerkesztette a *Magyar Rabbik* című folyóiratot, s megalapította és szerkesztette a *Hagyomány* című újságot. Sarolta férje, Weisz Kálmán sátoraljaújhelyi status quo főrabbi fia, Weisz Miklós volt, aki sógorának, Stein Maier Miksának lett az utóda a törökszentmiklósi főrabbiszékben. Fiatalon, mindössze 47 éves korában halt meg 1915. március 9-én.

Schück rabbi felfogása szerint a világi tudás elsa-

játítása nem feltétlenül vonja maga után a vallásos élet hanyatlását, ha „...a világi tanulmányokkal egy időben vallási tudást is biztosítunk a felnövekvő nemzedéknek.”⁷ E célt kívánta szolgálni Schück rabbi tucatsnyí könyve közül néhány, így például: a *Takanat Utfit* (Munkács, 1890.) és a *Szidur Rasban* (Bécs, 1894.).

JEGYZETEK

1 Schück Mór-*emlékkönyv*, Karcag, 1941. 24–25. old.

2 Uo. 23. old.

3 Uo. 24. old.

4 Uo. 24. old.

5 *A karcagi zsidók története*, Jeruzsálem, 1977. 67. és 127. old.

6 Uo. 127. old.

7 Uo. 56. old.

DOMÁN ISTVÁN

Jövő a múltban

Amikor Büdszentmihályon tanultam a jesivában, szombat délutánonként bejártam a felnőttek „beszemedresébe” (tanházába). Egy ilyen alkalommal, amikor az „Atyák bölcs mondásai”-t olvasgatják, bejött egy fiatalember. Modern városi ruhát viselt, pájesza, szakálla nem volt.

– Güt sábesz! Simon Láván a nevem, a gábét keresem – mondta az ajtóban jiddisül. Szokatlan volt a bemutatkozásnak ez a formája. A jövevénynek meg kellett volna várnia, amíg az asztaloknál ülők odamennek hozzá, és kezüket nyújtva „Solajm áléhem”-et mondanak neki, és megkérdezik, hogy hívják. Az önmegnevezés büszkeséget sejtett, amit a tanház nem kedvelt. Ezért nem ugráltak fel, hogy köréje gyűlve kezüket nyújtsák, és hagyományos formában üdvözöljék.

Reb Májer Schwartz volt az egyetlen, akinek kíváncsisága – úgy látszik – legyőzte a konvenciók követelte szabályok betartását, és odament a jövevényhez:

– Solajm áléhem.

– Áléhem Sálom – válaszolt az idegen, a modern héber kiejtéssel.

– A nevem Majer Schwartz. A gábe még nincs itt. Honnan jött, és mi járatban van nálunk?

– A sógoromat jöttem meglátogatni, Jaszl Róthot, gondoltam, benézek ide a „beszemedresbe” is, hogy egy kissé „elsmúzoljak” a hászidokkal, ha már itt vagyok.

– Jaszl Róth sajnos nem sok „Ásré jajsvé”-t

(zsoltárima) mond nálunk. Ő a nagy sülbe (templomba) jár.

– Tudom. Nem szabadna a zsidóságnak szét-húznia és elkülönülnie templomok szerint. Nem olyan időket élünk.

– Az idő soha nem alkalmas erre – válaszolta higgadtan Majer Schwartz –, mert a vallásunk szabályai szilárdan le vannak fektetve a *Sulhán Áruhban*¹ és mi pontosan megtartjuk azokat.

– Csak nem állítja, reb Majer, hogy a nagy sülben nem tartják be a szabályokat?

– Ezt nem mondtam. De tudhatja, hogy a Perekben (talmudi idézetekben), amit éppen most olvasunk, az áll, hogy „készíts kerítést a Tóra számára”. Ha nincs kerítés, akkor piszkos lábbal a házba is belépnek.

– Mit akar ezzel mondani? Mi is a *Sulhán Áruh* alapján állunk, megtartjuk a micvákat (parancsokat), mind a 613-at.

– De a kerítést is védeni kell, fiatal barátom. Azt is lerombolják, széthordják, sőt magától is lepusztul, ha nem erősítik állandóan.

– Ha állandóan újabb kerítéseket készítenek, akkor nincs se vége, se hossza. Nevetséges!

– Ne vitatkozzunk, s ne sábeszkor. Már meg is érkezett Reb Jánkev Léb. Güt sábesz, reb Jánkev! – fordult felé.

A gábe alacsony, köpcös ember volt, kerek arcát rőt szakáll koszorúzta. A güt sábesz köszönéseket, amelyek a tanház minden oldaláról szóltak hozzá, fejbiccentésekkel viszonzta, majd kezet nyújtott Simon Lávánnak.